

להוסיף על שלושה הדסים. ו"כל המרבה – הרי זה משובה".

בשנים האחרונות עורר הרבי להשתדל להוסיף על שלושה הדסים – על-כל-פנים עוד שלושה, כנגד השלושה שמן-הדין¹⁴². [גם ההוספות בהדסים מתחלקות בשווה לצדדים¹⁴²].

אין משתמשים בסלים הקלועים לערבות ולהדסים ('קושיקלך'), אלא בטבעות העשויות מעלי הלולב.

הרבי הורה להכין את כל הטבעות קודם שמתחילים לאגוד את הלולב¹⁴³.

ההדסים – אחד מימין הלולב (כאשר שידרת הלולב היא מול פני האוגד), אחד משמאלו ואחד באמצע, נוטה קצת לצד ימין. והערבות אחת מימין הלולב ואחת משמאלו¹⁴⁴. משתדלים שהערבות לא ייראו כל-כך.

קצותיהם התחתונים של הלולב, ההדסים והערבות מונחים בשווה זה ליד זה, ולא שיבלוט הלולב מלמטה¹⁴⁵.

על הלולב עצמו עושים שתי כריכות. ומשתדלים ששתי הכריכות יהיו מכוסות בהדסים ובערבות, וגם, על-כל-פנים מקצת, הכריכה העליונה.

בנוסף לשתי כריכות הנ"ל (ואחרי עשייתן¹⁴⁶), אוגד את הלולב, ההדסים והערבות ביחד על-ידי שלוש כריכות. שלוש כריכות אלו צריכות להיות בתחום טפח אחד. נמצאו סך-הכול חמש כריכות.

רצוי לקנות לכל אחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם¹⁴⁷ (וכמובן שלאחר הבר-מצווה יהיו ארבעת המינים מהודרים).

יש לאחסן את הלולב ומיניו בצורה טובה, ובפרט שבשבת אסור גם להוסיף מים בכלי שבו נמצאים ארבעת המינים¹⁴⁸. יש מעדיפים להוציא בכל פעם את ההדסים והערבות מכריכתן עם הלולב אחרי התפילה (והמבצעים), ולאחסנם יבשים בתוך נייר-אלומיניום בתחתית המקרר.

142) 'התועודיות' תשנ"ב ח"א עמ' 76. וראה 'אוצרי עמי רפד'.

143) *ראה 'אוצרי עמי רפד'.

144) 'אוצרי עמי רפה'.

145) סידור אדמוה"י.

146) 'אוצרי עמי רפה מהנהגת הרב, וע"ש מקור לזה

מסידור אדמוה"י.

147) שם עמ' רפז אות ע.

148) ראה שו"ע סי' תרנ"ז ונ"כ. קצת החושן סי' רמא

סי' ק ד. שו"ת אגרות-משה או"ח ח"ג סי' צה. חנוך לנער

פכ"ה, ושי"ב.

148) שו"ע סי' תרנ"ד. שו"ע אדמוה"י סי' שלו סי"ז.

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות ל"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרלו

ערב שבת-קודש
האזינו / שובה
ז' בתשרי ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם-משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן-יודא ור' יוסף-יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' בתשרי ה'תשס"ז — י"ד בתשרי ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	ז' בתשרי	הלי תשובה פרק ה.	מ"ע ססו. מל"ט שכז. מ"ע קסו. מל"ט שכח. קצט.	
ש"ק	ח' בתשרי	פרק ו.	מ"ע קנו. מל"ט קצו. קצח.	
א'	ט' בתשרי	פרק ז.	מל"ט ר. רא. מ"ע קנח.	
ב'	י' בתשרי	פרק ח.	מ"ע קנו. ספר משנה תורה סוף הלכות חמץ ומצה. נוסח ההגדה. מ"ע קע.	
ג'	יא בתשרי	פרק ט.	מ"ע קסח.	
ד'	י"ב בתשרי	פרק י.	מ"ע קסט.	
ה'	י"ג בתשרי	הלכות שקלים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	מה אהבתי וגו'. ספר אהבה הוא ספר שני. הלי ק"ש.. בפרקים אלו. פרק א.	
ו'	י"ד בתשרי	פרק ז. הלכות קדוש החדש.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ב.	מ"ע קעא. קנג.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
א', ז' בתשרי	4:33	5:21	5:43	6:39	9:30	12:31	1:01	6:28.4	6:53
ש"ק, ח' בתשרי	4:34	5:22	5:43	6:40	9:30	12:31	1:00	6:27.1	6:51
א', ט' בתשרי	3:35	4:23	4:44	5:41	8:30	11:30	12:00	5:26.1	5:50
ב', י' בתשרי	3:36	4:23	4:45	5:42	8:30	11:30	12:00	5:24.8	5:49
ג', י"א בתשרי	3:37	4:24	4:45	5:43	8:31	11:30	12:00	5:23.5	5:48
ד', י"ב בתשרי	3:37	4:25	4:46	5:43	8:31	11:30	12:00	5:22.2	5:46
ה', י"ג בתשרי	3:38	4:25	4:47	5:44	8:31	11:29	11:59	5:21.0	5:45
ו', י"ד בתשרי	3:39	4:26	4:47	5:45	8:31	11:29	11:59	5:19.7	5:44

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לנבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
האזינו ש"ת	5:51	7:02	6:06	7:04	5:57	7:03	6:09	7:04
ערב יוה"כ	4:49	6:00	5:04	6:02	4:55	6:01	5:07	6:02
ערב חה"ס	4:42	5:54	4:57	5:55	4:48	5:54	5:00	5:56

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

לוח השבוע

סכך¹²⁹. קבלה בידינו מאדמו"ר הזקן, להדר לברך על אתרוג מקלבריה¹³⁰. גם בימינו, שיש אתרוגים משתל"י קלבריה באה"ק ת"ו, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה¹³⁶.

מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שנוהג), ולא כהמדקקים שיהיה מקצתו ירוק¹³⁷.

לוקחים לולב שאין עליו כפופים המכונים 'קנעפלאך' ('כפתורים').

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשרדה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן-הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה מאחורי השרדה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרב¹³⁸.

בחג הסוכות (וגם בשבת שבו) אסור להריח בהרס שבלולב. וטוב להימנע גם מלהריח באתרוג של מצוה. אם טעה והריח, לא יברך על הריח¹³⁹.

סדר אגידת הלולב: מהדרים לאגוד את הלולב בטובה ובערב יום-טוב¹⁴⁰. הרבי נהג לעשות זאת אחר חצות היום¹⁴⁰. גם בשנת תש"מ, שבה היתה הקביעות כבשנה זו, אגד הרבי את הלולב בערב שבת-קודש¹⁴¹.

המהדרים — אוגדים בעצמם את הלולב. אין מוסיפים על אתרוג אחד, לולב אחד, שתי ערבות. אבל מנהג חסידים מקדמת-דנא קודם החג דווקא.

ארבעת המינים:

אין מדקקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם החג דווקא.

129) אג"ק חיי"ב ע"מ סו.
 130) ספר המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וכן כל הכתוב להלן בסתם נלקח משם.
 131) לשמע אוף ע"מ ע"מ 20.
 132) 'התועודות' תשי"ג ח"א ע"מ 164.
 133) כיוון מעל הסכך ללא חלל טפח אינו נחשב לאוהל (ענין שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"מ ס"ו), אך מתחתיו אסור אפילו כשאין חלל כלשהו, כדעת הילבושי שרד"י שם (שו"ע"ר שם, ודלא כמ"ש המשנה 'ברורה שם ס"ק כה בשם הפרי מגדים).
 134) ספר המנהגים. אבל הבונים סוכתם בנייה, חובתם להכין לה רצפה מיוחדת, לכל ייכשלו בהשקיה בשבת ויחייט (ראה שו"ע אדמוה"ז סי' שלו ס"ט).
 135) ספר המנהגים, 'אוצרי ע"מ רסז, וש"י הטעם.
 136) אג"ק חיי"ב ע"מ קי חלק י' ע"מ עה.
 137) ולכאורה אם יש אפשרות עדי"מ לקנות צהוב רק עם כתמי-עלים ('בילטלאך') שההירות מהם היא רק הידור-שלי-יפ, יש להעדיף את הצהוב. ולפלא שרבים מאני"ש אין מקפידין ע"ז, ובפרט שאף הקונים אתרוג (מקומי) בימים האחרונים, יכולים למצוא צהובים לרוב.
 138) 'אוצרי ע"מ רעא.
 139) טוש"ע ע"מ רע"ב. סדר ברה"י פ"יא ס"ח.
 140) 'אוצרי ע"מ רפד.
 141) ואף שבארה"ק ניתן לעשות זאת במוצאי יום-טוב ללא חשש תלישה וחיתוך, כי אצלנו הוא חול'המועד, הרי גם אצלנו יש עניין רוחני באגוד הלולב לפני יום-טוב, כיוון שבה נוצר קשר בין הלולב לסוכה (כנסמן ביאוצרי ע"מ רפג).

כל אחד צריך לעבוד את ה' על-פי כל הכוחות שלו!

ישנם זמנים שבהם צריך ללבוש בגדי-זהב ויש זמנים שבהם יש ללבוש בגדי-לבן □ התחלת החיים, התחלת העבודה והתחלת השנה צריכות להיות ב'צעקה פשוטה', למעלה מהשכל □ אך לאחר מכן עליו לבצע את העבודות ב'בית המקדש' שבנשמתו פנימה הן ב'בגדי זהב' והן ב'בגדי לבן' □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. עומדים אנו ימים אחדים קודם יום-הכיפורים, בזמן שנקרא "עשרת ימי תשובה". בהחשבון ד'עשרת ימי תשובה" נכללים גם שני ימי ראש-השנה ויום הכיפורים – שהרי הימים שבין ראש-השנה ליום-הכיפורים אינם אלא שבעה ימים, וזוהו מובן ש"עשרת ימי תשובה" כוללים גם ראש-השנה ויום-הכיפורים!
מכיוון שכל עשרת הימים נקראים בשם אחד – "עשרת ימי תשובה" – מוכח שימים אלו מהווים מציאות אחת, שראשיתה ראש-השנה, וסופה יום-הכיפורים.
ומזה מובן, שמהרגע הראשון דראש-השנה מתחילה כבר ההכנה ליום-הכיפורים.

ב. מצוות היום דראש-השנה היא – תקיעת שופר.¹ והגקודה של יום-הכיפורים היא –

עבודת הכהן גדול, כי, במשך כל השנה כולה נעשתה העבודה גם על-ידי כהנים אחרים, מה שאין-כן ביום-הכיפורים הוצרך הכהן גדול בעצמו לעשות את כל העבודות.²
ובעבודת הכהן גדול ביום-הכיפורים גופא – שני סוגים: חלק מהעבודה עשה בבגדי זהב (בבגדים אלו היו עוד מינים מלבד זהב, אלא שנקראים בגדי זהב על שם הזהב שבהם), וחלק מהעבודה – בבגדי לבן, פשתן טהור.
בכית-המקדש היו שלושה חלקים: העזרה, ההיכל (או אוהל-מועד), וקודש-קדשים.³ העבודות בעזרה ובהיכל – היה הכהן גדול עושה בבגדי זהב, והעבודות בקודש-קדשים – היה עושה בבגדי לבן.

ג. חורבן בית-המקדש היה רק בית-המקדש הגשמי, היינו, באבנים, זהב וכסף; אבל בית-

(1) ראה לקו"ש חכ"ט עמ' 203. וש"נ.
(2) ראש-השנה כוב, (במשנה). כז, א.
(3) יומא לב, סע"ב. וש"נ.
(4) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה (וראה גם

הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונרפסה בלקו"ש ח"ב עמ' 411 ואילך (בשילוב עם שיחת ד' תשרי תשי"ז). במהדורה זו ניתוספו עוד ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנהגה בלתי מוגה.

השנה¹¹⁹. טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁶, אבל על השולחן שמים גם מלח³⁷.
אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", עד למחר בברכות-השחר⁹⁷.

יום שישי

י"ד בתשרי, ערב חג הסוכות

מרכים בצדקה בערב סוכות.
עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחג-הסוכות לאלו הנצרכים (כדומה ל'מעוץ חיטים' לחג-הפסח)¹²⁵. וכן מחלקים ד' מינים (שצריכים להיות 'לכם'), ומה טוב להשתרל שלכל אחד ואחד תהיה סוכה משלו¹²⁶.
לפי הוראת הרבי, יש לקרוא אחר חצות את ההפטרה של מחר³⁸.

בניית הסוכה:

סיפר הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהוריי"צ] וכן אדמו"ר [הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה¹²⁷. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו ברח' פרזידנט, על-ידי זריקת כמה ענפים של סכך.

מכיוון ש"תשבו כעין תדורו" – צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיוצא בזה "מצווה בו יותר מבשלווחו"¹²⁸.

אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-דבר עשיית הסוכה⁹⁷.
ואמר הרבי: "רוב ישראל – ואני בתוכם – אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"¹²⁰.
שנה אחת ראו שהרבי חזר הביתה במוצאי יום-הכיפורים, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה¹²¹.

יום שלישי

י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג' ט"ס נאמען)⁹³.
משכימים לבית-הכנסת¹²².
אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו – בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹²³.

יום חמישי

י"ג בתשרי

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דוד רביעי לנשיאי חב"ד (שנות

רמו. וראה 'אוצר' עמי רג.
(119) לשמח-אוזן עמי 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.
וראה 'אוצר' עמי רנא.
(120) סה"ש תשי"ח עמי 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך במסיבו חי'א עמי רנא, ועוד.
(121) מפי הרה"ח ר' דובער יוניק, ב"מ 246 עמי 27.
(122) לוח כולל-חבי"ד, משיוע אדמו"ה"ז שם ס"י"ד.
(123) לוח כולל-חבי"ד, משיוע אדמו"ה"ז שם ס"י"ג, ומגי"א סי' תקע"ג ס"ק ב.
(124) תיאור ההסתלקות, ותצלום המצבה (החדשה) בסי' ימי חבי"ד ביום זה. ביאור מעלת היום בשיחות הרבי, הובאו בסי' 'הלכות החג בחי' עמי 53 ואילך.
בהזדמנויות דומות, הציע הרבי לנצל ית רצון כזאת, כדי להוסיף: לימוד פרק משנה, עכ"פ של האות הראשונה מאותיות השם, לימוד מתורתו של בעל ההילולא; בעבודת התפילה; בתינת צדקה לענייני בעל ההילולא וממלאי מקומו; ולקיים התוועדויות של שמחה, והחלטות טובות. ואם לא נעשה הנייל או חלקו בו ביום, יש להשלימו בימים הסמוכים (ראה 'התוועדויות' תשמ"ז ח"ב עמי 286, והוספות שם עמי 292. לקו"ש חכ"א עמי 276).
(125) ליקוטי-שיחות חיי"ד עמי 369.
(126) 'התוועדויות' תשמ"ט ח"א עמי 97.
(127) המלך במסיבו ח"ב עמי נג.
(128) ליקוטי-שיחות ח"ב עמי 267.

המקדש הרוחני שנמצא בתוך כל יהודי פנימה, בית-המקדש שנמצא בנשמתו של כל יהודי, הרי הוא נשאר תמיד בשלימותו. אפילו יהודי אינו יכול להחריבו חסיו-שלום, ומכל-שכן שגוי אינו יכול להחריבו.

— וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר: רק גופתינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכויות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכויות. —

בבית-המקדש הרוחני זה שנמצא אצל כל יהודי, ישנם גם החילוקים דומני השנה. ובבוא יום-הכיפורים, צריך כל יהודי, שהוא ה"כהן גדול" בבית-המקדש ש"ל, לעשות כל העבודות, מבלי לסמוך על משהו אחר. ובעבודה שצריך לעשות — יש שני סוגים: עבודות בקודש-קדשים בבגדי לבן, ושאר העבודות בבגדי זהב.

ד. הטעם שהכהנים בעבודתם הוצרכו ללבוש בגדים שהם "לכבוד ולתפארת" [וכנ"ל, שביום-הכיפורים הוצרכה להיות העבודה בבגדי זהב, מלבד בקודש-קדשים] — כותב הרמב"ם⁸, שזהו לפי שבקדושה צריכים להשתמש בדברים היפים והטובים ביותר, וכיוון שזהב תופס מקום חשוב ועושה רושם על האדם, לכן צריכה להיות העבודה בבית-המקדש, בפרט ביום-הכיפורים, בבגדי זהב.

ועל-פי זה אינו מובן, למה דווקא בקודש-קדשים היתה העבודה בבגדי לבן? הלא קודש-קדשים הוא מקודש עוד יותר, ובודאי שהעבודה שם היתה צריכה להיות בבגדי זהב? והעניין בזה: כל אחד צריך לעבוד את ה' כאשר באים לגביר עבור צדקה, אינו יכול

8 רשימת המנורה עמ' פה.
9 ראה סו"מ קונטרסים ח"ב רפד, א (נעתק ב"היום יום" כא תמוז).
10 ג' תמוז תרפ"ז (לקו"ד ח"ד תרצב, א. סו"ש תרפ"ז ע' 169. וש"ג).
11 תצוה כח, ב-מ.
12 מו"נ ח"ג פמ"ה.
13 ב"ר פט"ז, ב. שמ"ר רפ"ה.

בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים. מוצאי יום-הכיפורים: כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' — לא ראיתי. ובבית-הכנסת כאן אין נהגין כן"¹⁰⁵.

תפילת ערבית¹⁰⁶ והבדלה — בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים⁹⁷. מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר¹⁰⁷, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר 'וכתבנו בספר החיים' — גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹⁰⁸.

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'⁹⁷. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹⁰⁹.

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא"¹⁰⁰.

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות¹¹¹, ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות¹¹². קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו

105 אג"ק חו"ג עמ' רכ.
106 המתפלל במניין מנוח אחר, ומייד אחרי יתקבל מתחילים ערבית — לכאורה עליו לסיים תחילה את יאין כאלוקינו, 'עלינו, יאל תירא' ואך צדיקים, וטי פרקי התהילים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית — למרות שעלי-ידיה הוא מופסיד את הקשר בין 'ברכו לברכות ק"ש (ראה שו"ע אדמו"הו סי' נד סי' ג. משנייב סי' רלו סי' א). זאת ע"פ מנהגו שאין 'ימהפכין הצניורות', וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.
107 עניית סי' קיח סי' א. דהיי"ח סי' לג. מו. עב.
108 קצוה"ש סי' כא סי' ד ובבד"ש שם סי' ט.
109 סו"ה תרצ"ז עמ' 155 (כאחד מ"מהנהגים המקובלים, שיש להם יסוד").
110 שו"ע אדמו"הו סי' תרי סי"ח.
111 סו"ה תשי"ח עמ' 21.
112 אג"ק חו"ג עמ' רצו (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלדידי", הוא טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבי).
113 לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום — לקו"ש ח"ט עמ' 386. לפני קידוש לבנה — לוח כולל-חבי"ד (וכן הורה הרבי במוצאי ת"ב, סי' משבחי רבי עמ' 151). עושים זאת רק כעת, עם תום שעות הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעסוקים בתפילה, אי"צ כלל ליטול ידיים א).
114 שו"ע אדמו"הו סי' תרכד סי' ה. מלשנו (ע"פ המני"א סי' ז, ע"ש בלבושי שרד) ברור, שגם בקביעות זו שיהיה"פ חל בשבת אין לברך על האש כשאינו לו נר ששבת או נר שהודלק ממנו (ודלא כמשנה ברורה סו"ס ז, ע"ש בשער הציון סי' ט). מדליקים אבוקה, או מדליקים נר ומקרים את שלהבתו לנר ששבת, ומברכים על שניהם יחד.
115 'אוצרי עמי רמח'.
116 ראה אופני הנהגה שונים ב'אוצרי שם.
117 לוח כולל-חבי"ד.
118 שו"ע אדמו"הו שם סי' ט, 'המלך במסבינו ח"א עמ'

"אתה כוננת" צריך הש"ן לומר כך: להכריז 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר-כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך..."⁹⁴.

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עו, פשעו... בני ישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'⁹⁵."

לאמירת 'הכהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)⁹⁶.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים, אם אפשר, לכל הפחות שלוש רבעי שעה⁹⁷. קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים הרגילה⁹⁸.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה⁹⁹. לפני 'אשרי' פותחין את הארון⁹⁵, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה¹⁰⁰.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש

תתקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"⁹⁷.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "והתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום⁹⁷.

בפיט "ה' ה' – אזכרה אלקים ואהמיה", כמדומה שאומרים י"ג מידות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית)¹⁰⁰.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצר הטוב לנו – תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה¹⁰¹.

אין נשיאת כפיים, אפילו עור היום גדול¹⁰¹. באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון'¹⁰², ואחר-כך תוקעים תקיעה אחת⁹⁷.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות¹⁰³. אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ן סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון מארש נפוליון עד צאת הכוכבים¹⁰⁴. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להזהר

צעקה לבבית פשוטה ("א פשוטין הארציקן אויסגעשריי"), הוא צועק מעומק לבבו, פנימיות הלב, שהוא בנו של הקב"ה והקב"ה הוא אביו, ומבקש, שאביו ייתן לו שנה טובה ומתוקה.

וסיום עשרת ימי תשובה הוא – עבודת תקן ו. וזהו המוסר-השכל עבור כל יהודי:

כאשר יהודי נעמד לפני הקב"ה, אין "חכמות"! הקשר ש'לו עם הקב"ה הוא על-ידי צעקה לבבית פשוטה

גדול בשני חלקים האמורים, כלומר, שיודע ומחליט לעבוד את הקב"ה הן בבגדי זהב והן בבגדי לבן.

בנוגע לדברים שהם מחוץ לקודש-הקדשים, יודע הוא, שכיוון שהקב"ה נתן לו כסף ונשמה יהודית, אסור לו להתכסות ("באהאלטן זיך") בבגדי לבן, בגדים טהורים ונקיים, שכל דבר שעליהם נחשב לכתם, כך שכאשר פונים אליו אודות כסף, יאמר שילכו למישהו אחר, כיוון שהוא קדוש וטהור. הוא יודע שבבית-המקדש, הישיבה, בית-הכנסת ובית-המדרש, זקוקים לזהב – ועליו לתת זהב.

אבל כשמגיע לקודש-קדשים, אזי הוא שווה עם כולם. הוא לא מתהלך בבגדי זהב אלא בבגדי לבן, בגדים לבנים טהורים, טהורים מגשמיות וחומריות. הוא יודע שבקודש-י-

100 האמת היא שלפעמים היו בגדי לבן יקרים יותר מבגדי זהב, כפי שמצינו שהיו של שנים-עשר מנה, של שמונה-עשר מנה וכו' (ראה יומא לד,ב (במשנה). לה,ב), אבל, בהבגדי לבן עצמם לא היה ניכר הדבר.
ועוד חילוק בין בגדי זהב לבגדי לבן – שבגדי זהב היו יכולים להשתמש באותם בגדים משנה לשנה, מה-שאין-כן בגדי לבן היו צריכים להיות חדשים בכל שנה (ראה יומא יב,ב, וש"ג).
ותוכן העניין – שכאשר יהודי מתקשר עם הקב"ה בקודש-קדשים, הנה כשם שהקב"ה אינו

מובגל, כך צריך יהודי לבוא בכל פעם עם לבושים חדשים, יקרים יותר, ובמילא גם קדושים יותר (מהנחה בלתי מוגה).
11 אלא, שעניין זה הוא דווקא כאשר בשעת העבודה נמצאים הבגדי זהב בפני עצמם והבגדי לבן בפני עצמם, דהיינו, שמשתמש בכל אחד מהם במקומו, ואז אין הגשמיות (זהב) והרוחניות (לבן) נפרדים זה מזה, ואז יכולים לבקש ולפעול ("אויסבעטן") אצל הקב"ה שנה טובה הן ברוחניות והן בגשמיות (מהנחה בלתי מוגה).
12 יומא נב,ב (במשנה). נג,ב.

94 סה"ש תשי"ד עמ' 25-26.
95 שויע אדמוה"ז סי' קיג סו"ס ג.
96 ירשימות' ד' עמ' 10. וראה יאוצרי עמי קלב.
97 ספר-המנהגים עמ' 59.

100 ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חבי"ד.
100* כן מסר הרה"מ"ח דהיאוצרי. מאידך, הרה"ח ר' נחום שי' קפלן (המשמש כשי"ץ בבית חיינו) מסר, שאומרים הי"ג מדות גם כפזמון בין בתי הפיוט, ולכן נשאר כך במחזור החדש שי"ל בשנים האחרונות בני. וצ"ע. וראה לעיל הערה 98.
101 סה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלקו"ד ח"א דף נ"א, איתא מהאי-טעמא לעשות אתנחא אחר תיבת יואוצרין.
101* ספר המנהגים (שויע אדמוה"ז סי' תרכג ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה יאוצרי עמי רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חבי"ד מזכיר נשיאת כפיים" (כדעת השו"ע וכו' ומנהג ירושלים. וראה נטעי גבריאל ר"פ סח).
102 ספר-הניגונים, ניגון קע.
103 שויע אדמוה"ז סי' תרכג סעיף יא.
104 יאוצרי עמי רמב, והוא מלוח חבי"ד תשי"ג.

אויסבעטן") שנה טובה עבורו, עבור שבטו, ועבור כל ישראל שבכל העולם, גם בגשמיות – כך גם כל יהודי, כאשר עובר את עבודתו בקודש-קדשים שבנפשו פנימה, הנה במילים ספורים וברגעים ספורים ממשיך אושר על כל הימים של כל השנה.

(משיחת יום רביעי, פרשת האזינו, ז' בתשרי ה'תשי"ד, לעסקני ישיבות תומכיתמימים ליובאוויטש, בחדרו הקי" – יתורת-מנחם – התוועדותי תשי"ד, חלק ראשון (יו"ד) עמ' 15-18)

וכשם שתפילת כהן גדול היתה בשביל כל ישראל, כך גם תפילתו של כל יהודי ביום-

13) שבועות לט, סע"א. סנהדרין כז, סע"ב.
14) [בין הרבים שדיבר כ"ק אדמו"ר עם הבעה"ב, אמר:]
מה שאמרו חז"ל (שבת קיט, א. וש"ג) "עשר בשביל שתעשר" – אין הכוונה בנוגע לממון

בלבד, אלא גם בכל הדברים שנותנים לצדקה, כמו כוח ובריאות, אזי משלם הקב"ה כמה פעמים ככה.
[בסיום השיחה אמר כ"ק אדמו"ר:] חתימה וגמר חתימה טובה.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו"⁸⁵.

הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁸⁶, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'⁸⁶.

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁸⁷. מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁸⁸. אבל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אבל אינו אומר 'זכור'⁸⁹. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יכול לומר "אב הרחמים"⁹⁰.

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום

מכנינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים בעלינו⁹¹ וב'הכהונים' לבין הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

הרי"ל שי גרונר שיאמר זאת.

91) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמו"ר סי' תרכ"א סי"ה. (משי"כ שם לומר איזה מזמור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעת...'. לפני הקדיש).

92) המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתרי' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוט לשון הארז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (שו"ע אדמו"ר סי' קכה טו"ס א. וראה בס' הפסקת בתפילה עמ' פ. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' י" סוף אות ד).

93) הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכשי"כ ברי"ה), ולפלא שנפגן שלאחר הכריעה הש"ץ והציבור מסיימים אותו בלחש. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים כ"קבלה מהרוקח" ברור שהש"ץ ממשיך נוסח עליו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אמנם במהרי"ל ובד"מ שיל"ל לאחרונה מכת"י ודפוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו – שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג סי' יג – אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהרי"ל שדחה שם, שכאשר **קהל** אומר הוא אלקינו, יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר שהש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע).

85) ספר המאמרים תשי"ג עמ' 11.

86) ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ. 86*) הנוסח הנכון בימי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוגי בן פלוגי) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמין" (שער הכולל פכ"ו סי"ה, 'אוצרי' שם. והעיר, שעפ"י יש לברר מדוע (ואם!) ברי"ה אומרים "יום הדין").

87) סידור יתורה אורי עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"יב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד סי'ק לו ע"פ זוהר ח"א פד, א.

88) קיצור שו"ע קלג, כא. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם.

89) הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' – לה"ק – גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא בשערי הלכה ומנהגי יו"ד עמ' שפג "לומר באופן שלא יהיה ניכר", וחבל שנשמטה שם), הובאה בשלימותה באוצרי עמ' רכא"ב.

90) פסקים כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע נ"ע – 'המלך במסיבו' ח"יב עמ' נח. ושם, שפעם בשנת תשי"י הורה הרבי למזכיר

תהילים א-ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בברית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל התהילים (והתחילו שוב מתחילתו)⁷³.

לעניין לימוד מסכת יומא ביום-הכיפורים, כתב הרבי "אבל לא ראיתי שרבים נוהגים כן. ולולי דמסתפינא לומר – אפילו לא מספר ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, 'לא ראינו' – ראיה"⁷³.

קריאת-שמע שעל המיטה – כמו בשבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' – בקול רם. אין אומרים תחנון רעל חטא⁷⁴.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: קבד-קלב⁷⁵.

מי שצריך לאכול ביום-הכיפורים⁷⁶, אינו מקדש ואינו צריך לבצוע על לחם-משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה"⁷⁷.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) – הבריאים מגיל תשע והכחושים מגיל עשר – להתענות לשעות. ובזמננו אין מרדקים שיתענו בני שתי-עשרה ובנות אחת-עשרה

73 'יאוצר' עמי ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמי 46 הביא שהוא מנהג ותיקן, משליה מסכת יומא].

73* מענה משנת תשמ"ה ('יאוצר' עמי רלב), למרות שהמנהג נוכר ונתבאר בשו"ע רבינו ס"י תרכ"א ע"ט.⁵⁹

74 ספר-המנהגים עמי 59. משמעות 'קודם השינה' (ולא קודם קריאת-שמע שעל המטה) היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי אדמו"ר שאין מפסיקין במאומה בין ברכת המפיל לשינה). ובמחזוריש, הוצאת קה"ת כפר-חבי"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאחיי, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת המפיל.

76 לעניין שיעורי (כמיוות וזמני) אכילה לחולה וכו' ביום-הכיפורים – ראה שיעור מקוהו עמי קפא. מדות ושיעורי תורה עמי רמט. ומאחר ר"מ 30 ס"מ א"נ 30 גרם (ראה קובץ גידול תורה, ברקולין, גיליון סה סימן טד), הרי ממוצע-הצפיפות בלחם לכן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לרחוץ את הלחם וכדי לכלי-המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח.

כל היום⁷⁸. מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום-הכיפורים ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם – טעות היא בידם⁷⁹. ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשגיח עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כד"ן⁸⁰.

היוצא לבית-הכיסא בליל יום-הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, ד"י בכך שעשה צרכיו (אף ל'קטנים'), כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך⁸¹.

שחרית: ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו.

לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן הכלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר⁸².

הכוהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁸³. אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"⁸⁴.

"כל מי שמכוין בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין

77 שו"ע אדמו"ר סי' קפח סי"א; תרי"ח סי"ח (בשער הכולל פלי"ד סי"ט כי שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסידור אות קפה נחלק עליו). ואם שכח לומר יעלה ויבוא, וזכר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' – לא יחזור (קיצושו"ע סי' קלג סי"ח. משני"ב סו"ס זה).

78 שו"ע אדמו"ר סי' תרט"ז סי"ה וסי"א.

79 אלף-המגן למטי"א סי' תרט"ז סי"ק ה.

80 אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח עמי ב.

81 שו"ע אדמו"ר סי' תרי"ג סי"ד ה.

82 שם סי"ב ג. לענין נטי"י – גם ספר-המנהגים עמי 59, וביאורו באג"ק ח"ג עמי קמז.

83 לקו"ש ח"ט סי"ע 386, ממטי"א תרי"ג סי"ח (ובסי' תרכ"א סי"ז), שהלוויים נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג סי"ק ט, שבח המועדים עמי 50 ושי"ג.

84 גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע – הוראת הרב, 'יאוצר' עמי ר"ז. ומ"מ ישבו ויטלו ידיהם לסירוגין במוצאי יום-הכי"פ (לקו"ש שם).

84 סידור אדמו"ר.

יום הכיפורים

יום הכיפורים - כתר

בכתבי האריז"ל נאמר, שעשרת-ימית-שובה מכוונים כנגד עשר הספירות. ומפרש השל"ה, שיום ראשון מכוון כנגד ספירת המלכות, יום שני – יסוד, וכן הלאה (מלמטה למעלה).

אומר על כך כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק:

לאכאורה, נראה דחוק לומר ששני ימי ראש-השנה הם מלכות ויסוד, והימים שלאחריהם, שהם ימי חול, נעלים מהם. והנראה יותר, ששני ימי ראש-השנה הם חכמה ובינה, הימים שאחריהם – שבע המידות, ויום-הכיפורים – כתר.

(אור-התורה – דברים ג, עמי איתסא)

* * *

ומוסיף על כך כ"ק אדמו"ר:

סדר זה, לפיו יום-הכיפורים נעלה מראש-השנה, נראה יותר, כמבואר בכתבי האריז"ל ש"יום-הכיפורים בסוד הפנימיות וראש-השנה בסוד החיצוניות". וגם על-פי נגלה, הרי רק ביום-הכיפורים דומה כל יהודי למלאכי-השרת, ולא בראש-השנה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת האזינו היתשמי"ז)

יום-הכיפורים בביאת המשיח

בערב יום-הכיפורים, בסעודת הבוקר, היה הרבי הרש"ב נ"ע משוחח בעניין מסויים בחסידות וב'עבודה'. על-פי-דברו היה תוכן העניין מוקדש לנושא: איך תהיה העבודה של ערב יום-הכיפורים בביאת המשיח.

ופעם אמר: כשמשיח יבוא יהיה בעולם הזה הגשמי גילוי אור אלוקי, כפי שהרבר כעת בעולם האצילות. אז יראו את דבר-ה' המהווה ומחיה את המקום, וכך גם את דבר-ה' המהווה ומחיה את הזמן; בכל יום יאיר הגילוי האמיתי של היום. אז יאיר ה'ובתשעה לחדש" כפי שנאמר מפי הקב"ה.

(ליקוטי-דיבורים א, עמי 264)

י"ג שעות נוספות

הרבי הרש"ב נ"ע היה מוסיף י"ג שעות הכנה לכ"ו השעות של יום-הכיפורים, כך שמספר השעות היה – ל"ט. הוא היה קם באחת וחצי בלילה, ולומר קבלה עד זמן 'כפרות', שהיה בחמש ורבע לפנות בוקר. לאחר 'כפרות' למד עוד זמן-מה ואחרי-כך הלך לטבול במקוהו.

(ספר-השיחות תשי"ה עמי 21)

עבודה בזריות

פעם אחת האריך הרבי הר"י צ בתפילתו בערב יום-הכיפורים. הרבי הרש"ב נ"ע הקפיד על כך ואמר לו: "סדר חדש ב'עבודה'!... בערב יום-הכיפורים העבודה צריכה להיות בזריות!".

(ספר-השיחות תשי"א עמי 88)

היום הקדוש

עם שבשדות

אחד מתלמידי הבעל-שם-טוב נסע פעם לרבו לקראת יום-הכיפורים, ובערב היום הקדוש, מכיוון שלא הזדמן לו לקנות ביום האתמול שחת לסוסים ולא אכלו הסוסים כל יום האתמול, על כן הוצרכו בבוקר לעמוד מחוץ לעיר ולרעות ביער. תוך כדי כך שכב החסיד לנוח קצת ונרדם. כשהתעורר משנתו – ראה שכבר יצאו הכוכבים, והואיל והיה רחוק כדי פרסה מהעיר, הוצרך להישאר מחוץ לעיר ולעשות שם את היום הקדוש. החסיד הצטער צער גדול על כך, והתפלל בהכנעה רבה.

במוצאי יום-הכיפורים נסע לעיר, אל הבעל-שם-טוב, וזה קיבלו בסבר פנים יפות מאוד ובשמחה רבה. אמר לו: דע לך, שתפלתך העלתה את כל תפילותיהם של "העם שבשדות".

(כתר-שם-טוב, סימן שיז)

זיעה כמים

פעם אחת, בין תפילת מוסף למנחה ביום-הכיפורים, ישב כ"ק אדמו"ר האמצעי בחוש בשטריימל שלו והתעמק במחשבותיו. מרוב היגיעה ועבודת המוח – נהיה קצוה העליון של השטריימל רטוב מזיעה.

(ספר-השיחות תרצ"ו, עמ' 303)

אתה חוטא - ואומר עלי?!...

כשהרבי המהר"ש היה ילד, הניח עליו חסיד ישיש את המחזור, בעת אמירת "על חטא" בתפילת יום-הכיפורים. אמר לו הילד: אתה חוטא, ועליי אתה אומר ("על חטא")?!...

דבקה נפשי אחרוך

פעם, בליובאוויטש, בעת אמירת "סדר העבודה" ביום-הכיפורים, נראה ברק מסמא עיניים ונשמע רעם אדיר, ופרצה שריפה בעיירה. בבית-הכנסת פרצה בהלה, שכן לא ידעו היכן השריפה, ובגלל האש והעשן שנראו בחוץ, נדמה היה כי השריפה אוחזת בבית-הכנסת עצמו.

כמעט כל המתפללים רצו החוצה, ונשארו רק מי שעמדו ליד כ"ק אדמו"ר המהר"ש, שכן הם ראו שהרבי נשאר לשבת במקומו. בעזרת-הנשים, בגלל המנוסה הבהולה, נפלה אישה אחת ונשברה רגלה.

וראה זה פלא: רבי איטר החזן, בגלל התלהבותו הגדולה באמירת העבודה, לא הרגיש כלל בכל הנעשה, והמשיך באמירת סדר העבודה ללא הפסק כלשהו.

(ספר-השיחות תשי"ד עמ' 28)

"חיפשתי את אבא"

ביום-הכיפורים תרמ"ד האריך הרבי הרש"ב ביותר בתפילה, שלא כהרגלו בכל שנה. כשנשאל על כך, הסביר: כל השנים התפללתי עם אבא (הרבי מהר"ש) בסידור אחד, וזה היה קל; אך השנה הייתי צריך ללכת ולחפש את אבא, וזה דורש זמן (הרבי מהר"ש נסתלק בשנת תרי"ג).

(ספר-השיחות תשי"א, עמ' 28)

לוח השבוע

(רח"ל) בשנת האבלות – ילבשנו⁶⁷. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא⁶⁷. אין מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליו לפני השקיעה⁶⁸.

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה⁶⁹. לפני ההליכה לכל-נדרים – ברכת הבנים והבנות⁶⁹. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶⁹. רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסח "יברכך"⁶².

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהלים שקודם כל-נדרים) וידוי – 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו⁶³.

יום שני
י' בתשרי, יום-הכיפורים

אין מדקדקים לומר כל-נדרים מבעוד יום⁶⁴. לפעמים, היה מורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן 'אבינו מלכנו', ואחר-כך אמרו את תשעת מזמורי התהילים קטו-קכג שקודם כל-נדרים⁶⁵. פותחין הארון, ומוציאים לפחות שלושה ספרי-תורה⁶⁶. ומצווה גדולה לקנות החזקת

עניינו הוא "אחת בשנה"⁶⁷.
56 'אוצרי עמי קצח.
57 שו"ע אדמוה"י סי' כא ס"ג.
58 שו"ע אדמוה"י סי' יח ס"ג, לוח כולל-חב"ד. וראה פסקי הסידור אות מב. ואין מסיירין אותו בלילה, מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים – ע"פ שו"ע אדמוה"י סי' יח ס"ד.
59 'אוצרי עמי קצח, מספר מאמרי אדמוה"י הקצרים עמ' שלז (לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב.
60 ספר-המנהגים שם.
61 'אוצרי עמי קצח.
62 שם עמ' קצה, ומציין לשיחת ליל שמחית ושי"פ בראשית (ב) תשד"מ, עי"ש.
63 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"י סי' תרו סו"ס ב.

יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו 'שהחינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכה עתה⁷⁰. מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון. תפילת ערבית: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – אומרים בקול רם⁷². אחר עלינו – קדיש יתום, ארבעה מזמורי

למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידוי זה (ירשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות.
64 שם עמ' רב, למרות האמור בשו"ע אדמוה"י סי' תרי"ט ס"ד.
65 שם עמ' רב"ג.
66 'המלך במסביבו חייב עמי כא.
67 סידור אדמוה"י. ובהמלך במסביבו שם עמ' כב, שניתן לסדר ימכירה פומבית; גם על שאר הספרים.
68 קובץ ינדיל-תורה (נ"י) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.
69 שו"ע אדמוה"י סי' תרי"ט ס"ג.
70 ספר-המנהגים עמ' 63.
71 שו"ע אדמוה"י שם ס"ח.
72 שם ס"ט.

ביציאה מהשבועה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה³⁴ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון³⁵. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע³⁶, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום'³⁷, בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה³⁸ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר³⁹. בתפילת מנחה בלחש, אחר 'יהי לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו'על חטא'⁴⁰.

בכל הווידוים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי⁴¹. מפסיקים קימעה במקומות המופסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דברנו דופי:" – "טפלנו שקר:" – "קשישנו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של

'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו"⁴⁵, ובעת אמירת: 'על חטא...', 'ועל חטאים...', 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו'⁴⁶.

אין אומרים "אבינו מלכנו". בסעודה המפסקת⁴⁷ – המאכלים יהיו ללא מלח⁴⁸.

אנשים לא יאכלו מאכלי חלב והמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁴⁹.

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום-הכיפורים"⁵⁰.

מפסיקים לאכול מבעור יום⁵¹. הדלקת הנרות: מברכים: "להדליק נר של יום-הכיפורים", ו"שהיינו"⁵².

מרכים בנרות בבית-הכנסת⁵³.

כל איש נשוי מדליק "א לעבעדיגע ליכט" [=נר חיים]. ולנשמת הוריו שנפטרו – נר נשמה⁵⁴.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיסל' לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים⁵⁵. אבל

זמנה – עי"פ התועודויות תשמי"ח ח"א עמ' 396.

39) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"א:טו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר המנהגים אחרת).

40) יאוצרי עמ' קפח.

41) מ"ט"א סי' תרו ס"ח.

42) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"יב. גם נשים נשואות טובלות, עי"ש ס"יא, והמובא בס' "כבודו בת מלך" עמ' קעו.

43) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"א:ג. לכאורה, אין להכות על החזה ביסלח לנו בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי וכהוראה: "על-חטא אומרים רק כמה שצריך" (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועי"ש מלשון הרבי בנדון בספר-המנהגים ריע' 65 "ממוצא (ולא: מערב) יוה"כ...".

וראה הדיון בזה ב"התקשרות" גיליון שעט בסופו. אבל הר"ח ר' אלי' ש' זילברשטרם מספר, שבשנת תשכ"ו וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקורב וראה בבירור שהרבי מכה על ליבו, הן בשרית (ומתאים ללשון ספר-המנהגים הני"ל) והן במנחה.

44) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"ז.

45) יאוצרי עמ' רא, ממנה הרבי.

46) ספר-המנהגים עמ' 151, וראה ש"ש תשי"ח עמ' 9, המלך במסיביו ח"א עמ' רמח.

47) יאכל לפחות כית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת האזינו¹

ח' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני 'שבת שובה' שייכים לכל אחד ואחת מ ישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה וכו'"².

"בשבת שובה – מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"³.

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים (כולל גם צדקה בשבת – על-ידי הכנסת אורחים בסבר-פנים-יפות וכו"ב)⁴.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג,

"והעיקר – לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנהגין עכשיו"⁵.

ערבית. יש להזכיר לציבור – לפני התפילה – את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימית-שובה ושבתי-שובה. בברכת 'מגן אבות' אומרים: "המלך הקדוש".

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בם"; "מי א-ל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב"י. מיכה ז, ח"כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפסיד בשבת זו⁶.

מנחה. קוראים בפרשת ברכה. צדקתך, קדיש תקבל. לרדו ה' אורי, עלינו, קדיש יתום.

בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁷.

5) שו"ע אדמוה"י סי' תכט ס"ב. נתבאר בליקוטי-שיחות ח"ג עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות ביותר מנחם – התועודויות) (כד) תשי"ח ח"א עמ' 25) וסוכס בשולחן המלך, שם, שכיוון שצריך ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך לדרוש גם הלי יו"כ, כי גם זה נכלל בדרכי ה' שם, עי"ש.

6) ובליט-ברירה יש לדון להתייר זאת גם באמצע התפילה, ראה בלוח-השבוע בגיליון תר"ל, הערה 3.

7) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חבי"ד.

8) שו"ע אדמוה"י סי' רפד ס"ח, ונתבאר בלקו"ש ח"י"ד עמ' 144 שאין מקום לקטן – שפטור מכל המצוות וממילא אין שייך אצלו (שלמות) ענין התשובה – שיאמר הפטרה דשובה ישראל, ע"כ. והיינו אפילו "במקרים יוצאים מהכלל", כי בלא-הכי הרי "אצל חסידים לא הגו לתת מפסיד לקטן" (התועודויות תשמי"ח ח"ד עמ' 2334).

9) ע"פ סידור אדמוה"י לפני "למנצח יענד", והטעם שהרי ערב יו"כ אינו נהוג כיו"ש אלא מהלילה ממש ולא ממנחה שלפני – שו"ע אדמוה"י סי' תר"ד ס"ה.

10) לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כית), ע"פ המובא בספר-המנהגים עמ' 34. וראה ביאור בזה בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (שערי הלכה ומנהגי אורח ח"א סי' קד). לפעמים יצאו י"ח סעודה ג' באכילת מזונות

* מקוצר היריעה, נשמת חלק מן ההערות. הן מופיעות בשלימותן במהדורה האלקטרונית.

1) המהר"ל מפראג (ס' הזכרונות לאדמו"ר מהור"י ח"א פכ"ט) והמגיד ממוריטש (ס' התולדות מהרי"ש של הרב, עמ' 74) ציוו ללמוד שירת האזינו בע"פ. ובסה"ש תשי"א (עמ' 56 בלה"ק – עמ' מו): "שמעתי מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ. ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עי"ש.

2) סה"ש תשמי"ח ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחריו ליל שלוש שנים – כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בענין זה" (וצ"ע להתאים לזה את האמור באותו ענין בספר 'החינוך והמחנך' עמ' 61). ועי"ש בהערה 24, שזה ענין דוגמת עלייה לרגל לעיל "מדי שבת בשבתו".

3) ד"ה "שובה ישראל" תשי"ח ח"א עמ' 3. סה"ש מלוקט ח"א עמ' שמה, ביתור-מנחם – ספר המאמרים מלוקט לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

4) התועודויות תשמי"ח ח"א עמ' 24. וראה פירוט בזה ביהתועודויות תשמי"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמי"ט ח"א עמ' 222.

יום ראשון

ט' בתשרי, ערב יום-הכיפורים

מוצאי שבת:

ערבית. אין אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'^{10*}.

אין מקדשין את הלבנה עד מוצאי יום-הכיפורים¹¹.

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין אומרים תחנון¹².

סדר כפרות¹³:

תרנגול לבן. זמנו – באשמורת הבוקר של ערב-יום-הכיפורים¹⁴. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁵ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁶.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה

חליפתי" עד "ולשלוש", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבבים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלוש" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבבים תשע פעמים¹⁷.

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדין, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת¹⁸.

המהדרין, מכסים בעצמם את הדרם בברכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוהו). כ"ק ארמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדרם על-ידי נוצה, בחמש תנועות¹⁹. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדרם בעפר"²⁰ "ר' של "הדרם" בפתח. ב' של "בעפר" דגושה ובסגול). אף מי שמכסה את הדרם בפעם הראשונה, לא יברך

אחר קידושא רבא, כמובא בליקוטי-שיחות שם הערה 7 ושי"י.

*10 לוח כולל-חביד.

11 רמ"א סו"ס תרב (לא הובא בשו"ע אדמוה"ז שם, אך כן משמע בסיוס מנהגי יוה"כ בספר-המנהגים עמ' 59).

12 לוח כולל-חביד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעה"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהוג כבר יו"ט או, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כעריה), ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ד סיד"ה.

13 ביאוצרי עמ' קעח, שם כשטבלו רבותינו גי"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק

או ומי"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"י).

14 סידור אדמוה"ז. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות

בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימי-תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה

במי"א ס"ק א. שדי-חמד מערכת יוה"כ"פ סי' א אות ב).

15 יש שדנו מאימתו לקראת מעוברת, אם מגי חדשים או ממי יום ע"פ. ואולי לפני כן תפדה בעדקה.

16 סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 העי' 36: "לא חיישין לתאומים (כמיש הבית שם ממרדכי קטן. פמ"ג

שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ב"ור אשר 'תאומים

בבטנה, ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בה – איך תנהגו בכפרות, או שנאמר זכיוון דלא שכיחא כ"י, ובפרט בבני-דלבל"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו"י.

ועי"פ המבואר שם (ובלה"ק – בשערי הלכה ומנהגי יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו – העירו, דאי"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמא הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. ועי"ע.

17 ספר-המנהגים עמ' 58. בשער-הכולל (פמ"ד ס"ב) כי

שאדמוה"ז השמיט מסידורו הלשונות "חליפתנו, חליפתכן, חליפתה"י וכדומה, וכנראה כוונתו שיאמרו תמיד "חליפתי" (המתכפר ולא המסובב), גם כשעושים לאחרים ואחרות,

וצ"ב מה מנהגנו בפועל.

בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני-הבית) לקיים ביכפרה: מעין

די מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט – כעין

סקילה, לגעת קלות בצווארה – מעין חנק, לשרוף מעט

משערותיה – כעין שריפה (וכפר חביד' גיליון 633 עמ' 23,

מפי הרה"ח ר' חסיד' הלברשטם. להעיר משעיה"כ הנ"ל, ששלל כ"י, ומירשימות' יד עמ' 14 ש"ק אדמו"ר מהורשיב

ניע לא הי' זורק התרנגול תחת השולחן אבל היה סומך שתי ידיו עליו), ראה מטה-אפרים סי' תרד-תרה ס"ה.

18 שער-הכולל פמ"ד סו"ב.

19 'אוצר מנהגי חביד' עמ' קעז, עיי"ש.

20 כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל שי' רסקין, וכדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר

מהר"י"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד סי' כח ס"ב ודרכי-תשובה שם ס"ק טו.

'שהחיינו'²¹.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ ציווה לעשות כן²².

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר, לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²³.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁴.

אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום²⁵.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתורה"²⁶, ולא "אבינו מלכנו"²⁷.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית²⁸.

מבקשים 'לעקאה' (עוגת רבש), וגם אוכלים ממנו²⁹.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאה' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד

ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³⁰. בדרך-כלל, אין רגילים בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³¹.

מרבנים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³². הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³³.

מרבנים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁴. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁵.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר)³⁶.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁶, אבל על השולחן שמים גם מלח³⁷.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל³⁸.

לפי הוראת הרבי, אחר חצות היום יקרא כל אחד לעצמו את ההפטרה של יום-הכיפורים³⁸. אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על

פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים

יש להכין מראש עפר (חול יבש, שרגריו נפרדים, ולא גושים) גם למטה, לפני השחיטה, שישפך הדם עליו.

ממתינים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט – שלא תהיה ברכו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כני"ל) – שו"ע ונו"כ שם.

21 שו"ע אדמוה"ז או"ח סי' כב בקו"א א. וראה לקו"ש ח"י"א ס"ע 288.

22 ירשימות' הנ"ל, עמ' 17. וכן נהג הרבי, 'אוצר' שם.

23 שו"ע אדמוה"ז סי' תרה ס"ו. וראה ירשימות' שם, עמ' 18.

24 ראה גם ירשימות' שם.

25 שו"ע אדמוה"ז סי' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתיב-חיים דיני עיוהכ"פ סק"ד.

26 סידור אדמוה"ז, ובשו"ע שלו סי' א (מהדו"ק) סי"ז, נא ס"א, ותרי"ד ס"ו. וראה צמח-צדק (שער המילואים,

חידושים, טו ע"ב) שתמה ע"ז, ונתבאר דבריו בלקו"ש ח"י"ז עמ' 426.

27 שו"ע אדמוה"ז סי' קסז ס"ח.

28 קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהר"י"צ, (נסמנו ביאוצרי עמ' ספ.

29 ספר-המנהגים שם. הטעם, שאם נגזר עליו ח"ו שידקק

למתנת בשר ודם, יצא ידי-חובה בקבלת הילעקאחי. הובא בלקו"ש ח"י"ד עמ' 373.

30 ספר-המנהגים שם.

31 למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמוה"ז סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים.

ידוע שהלך בשנים תשי"א ותשי"ב – 'אוצר' עמ' קפד.

32 מטה-אפרים סי' תרז ס"ג.

33 לוח כולל-חביד. ספר בעשי"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.

34 סידור אדמוה"ז.

35 בשער-הכולל (מד,ג) משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. ועי"ע.

36 שו"ע אדמוה"ז סי' תרד ס"א.

37 היום יום ח"יב (הוספת להיום-יום בלה"ק – קטע מס' 21. 'צדיק למלך' ח"י"ז עמ' 298).

38 שו"ע אדמוה"ז סי' קסז ס"ח.

*38 האמירה – עי"פ 'התוועדות' תשנ"ה ח"א עמ' 351.